

Cercetările arheologice efectuate în decursul anilor pe cuprinsul județului Hunedoara, de către Muzeul din Deva, s-au relevat prin rezultate fructuoase ce au constituit noi pagini de istorie locală. În cadrul investigațiilor prin săpături sistematice se relevă ca un capitol de primă importanță și cercetarea orînduirii comunei primitive pe meleagurile hunedorene. Astfel au fost depistate și cercetate o seamă de urme ale societății omenești datînd din diferitele perioade ale celei mai vechi orînduiri sociale, între care un loc de seamă îl ocupă marile așezări neolitice de la Turdaș și Tărtăria.

Recent, în cursul anului 1968, cu prilejul lucrărilor de construire a termocentralei din vecinătatea Devei, au fost depistate materiale arheologice în partea de nord-vest a comunei Mintia. După cum s-a putut constata pînă în stadiul actual al cercetărilor, în acea zonă, în dreptul kilometrului 8 al șoselei Deva—Ilia, a existat o vastă așezare omenească datînd din epoca pietrei șlefuite. Urme ceramice și resturi de locuințe s-au putut constata pe o arie de mai bine de jumătate de km², fără a avea însă dovada sigură că așezarea nu ar avea o extensiune mai mare. Întinsa așezare se compunea din locuințe de suprafață, avînd pereții confecționați din împletituri de nuiele fixate pe bîrne și pari. Peste părțile lemnoase era aplicat un strat gros de 10—15 cm de lut frămîntat, amestecat cu resturi de paie și pleavă. Prin ardere puternică, lutul pereților locuinței s-a transformat în chirpic, avînd culoarea cărămizie la suprafață. Bucățile mari de chirpic poartă urme de netezire la partea exterioară și amprente de pereți de lemn pe care au fost aplicate. Urmele locuințelor se află în general la adîncimea de 1,30—1,50 m față de nivelul solului actual, fiind așezate pe un strat de pămînt de culoare mai închisă, fără să pătrundă mai mult de 30—40 cm în acel strat, indiciu ce pledează de asemenea pentru faptul că este vorba în acest caz de locuințe de suprafață. În preajma urmelor de colibe s-au găsit o serie de obiecte de piatră, os și materiale ceramice pe care le vom prezenta în cele ce urmează :

1. Materialul litic.

Sînt predominante răzuitoarele și lamele de silex, de diverse dimensiuni, executate prin cioplire. Mărimea acestora se cuprinde între 1,5 cm și 8—9 cm, acestea din urmă putînd fi considerate

adevărate cuțitașe. Remarcăm și prezența unor nuclee de silix din care erau desprinse prin ciocănire lamele și răzuitoarele amintite. În urma investigațiilor întreprinse au fost recuperate peste 600 asemenea piese litice. Deși răzuitoarele lucrate prin cioplire se află în număr așa de mare, nu lipsesc nici topoarele din piatră executate prin șlefuire. S-au descoperit atât topoare cu orificiu de înmănușare, cât și toporașe de tip calapod. Numărul exemplarelor de piese șlefuite este însă mult mai redus în comparație cu obiectele executate prin tehnica ciopririi.

Tot în grupul uneltelor de piatră se include și un fragment dintr-o rîșniță de mînă, din piatră dură, aflat într-una din locuințele cercetate.

2. Obiecte de os.

Deși mai puține, piesele din os și coarne de animale sînt prezente în inventarul așezării. Săpăligile din corn de cerb sînt predominante. Din categoria uneltelor din acest material putem menționa doar încă o singură piesă, o străpungătoare de os.

3. Ceramica.

Constituie cea mai mare parte din materialele prezente atât în interiorul locuințelor, cât și în preajma acestora. Vasele lucrate cu mîna prezintă o bogată varietate de forme. Din studiul fragmentelor de vase se poate constata predominarea vaselor cu corpul bombat, avînd fundul și gura aproximativ egale în diametru și ambele mai mici comparativ cu partea cea mai bombată a recipientelor. Culoarea pereților de vase obținută în urma arderii este roșie-cărămizie și brun roșcată. Numai un număr redus de cioburi sînt de culoare neagră. Vasele, îndeosebi cele de dimensiuni mari, nu sînt ornamentate. Pe pereții acestora, în partea superioară, sînt aplicate toarte solide, prevăzute însă cu mici orificii de prindere.

Se poate distinge și o categorie de ceramică fină, bine arsă. Acest grup ceramic e reprezentat prin cîteva fragmente aparținînd unor vase mai mici, ornamentate cu benzi de linii incizate, umplute cu puncte sau linii scurte, executate în aceeași tehnică. Unul dintre aceste vase este în formă de trunchi de piramidă, baza mare fiind gura vasului. De asemenea sînt prezente și cupele cu picior, de diferite mărimi, atestate de fragmentele de picioare de cupe de diverse dimensiuni.

Tot din ceramică a fost confecționată și o figurină zoomorfa, reprezentînd foarte probabil un tăuraș. Pînă în prezent această piesă este singura descoperită în acest punct, dar nu este deloc exclus ca numărul lor să sporească în cursul cercetărilor viitoare.

În cadrul aşezării s-au descoperit o seamă de fragmente osteologice, aparţinând atât unor animale mici : oaia, capra, cât şi oase mari de vită. Totodată, s-au găsit şi o seamă de dinţi de mistreţ. În urma unui studiu mai amplu asupra materialelor osteologice, desigur că se vor putea stabili cu mai multă precizie speciile de animale care erau crescute sau vîinate de locuitorii aşezării neolitice de la Mintia.

Cercetările întreprinse pînă în prezent în raza în care au fost scoase la iveală urmele aşezării neolitice, desigur că sînt abia la început. Totuşi, materiale arheologice provenite din acel punct, deşi sînt în cele mai multe cazuri insuficiente pentru a se trage concluzii definitive, posedă o seamă de elemente care ne ajută să formulăm cîteva păreri generale.

Mai întîi, modul de plasare a locuinţelor, unele fiind relativ apropiate, circa 2--3 m, iar altele mai distanţate — 20 şi chiar 35 de metri una faţă de cealaltă, admit presupunerea că aşezarea se compunea din colibe ridicate fără nici o ordine, adică avea un caracter risipit.

Ceramica din toate locurile cercetate din aşezarea de la Mintia se încadrează în marele grup al ceramicii de tip Turdaş. Toartele vaselor, fundurile acestora, aspectul pereţilor şi în sfîrşit ornamentaţia constituie mărturii elocvente în privinţa apartenenţei la ceramica turdăşeană ¹⁾.

Răzuitoarele şi lamele de silex, prezente în număr aşa de mare în fiecare locuinţă însoţite de toporul fără orificiu de înmănuşare — denumit topor în formă de calapod, s-au descoperit de asemenea frecvent în cadrul aşezărilor de tip Turdaş, relevîndu-se în acest sens îndeosebi staţiunea eponimă ²⁾.

Ornamentul aplicat pe pereţii unora dintre recipientele provenite din aşezarea de la Mintia — linii paralele incizate cu spaţiul dintre ele umplut cu liniuţe sau puncte realizate în aceeaşi tehnică, — vine să confirme că şi vasele ornamentate de la Mintia prin motivul decorativ pe care îl poartă, fac trimiterea tot la cultura neolitică Turdaş ³⁾.

Un alt element care ne conduce tot spre marele grup al aşezărilor de tip Turdaş, este figurina zoomorfă reprezentînd un tăuraş. Îndeosebi în aşezarea eponimă şi în celelalte staţiuni din această cultură, prezenţa în număr mare a idolilor din lut ars, reprezentînd animale sau fiinţe umane, desigur redată schematic, este un fapt binecunoscut. Deci şi micul idol, provenind de la Mintia subliniază apartenenţa aşezării nou descoperită pe valea Mureşului la cultura Turdaş ⁴⁾.

Deşi în general s-a putut stabili apartenenţa la cultura Turdaş, aşezarea de la Mintia deschide largi perspective cercetării epocii neolitice pe cuprinsul judeţului Hunedoara. Nefiind plasată pe malul din imediata apropiere a Mureşului, staţiunea s-a păstrat în întregime. Rămîne a se cerceta limitele întregii aşezări şi de a se stabili existenţa unei incinte fortificate în cadrul

acestei stațiuni. Totodată, ar fi necesară o studiere stratigrafică în mai multe puncte ale așezării ca să fie depistate eventualele legături cu alte culturi anterioare sau ulterioare fazelor turdășene.

Materialul osteologic oferă de asemenea un bun prilej de studiere a faunei epocii respective, studii care în județul nostru, pînă la ora actuală, putem afirma că nu sînt prea numeroase.

Așezarea nou descoperită la Mintia sporește cu încă un punct repertoriul arheologic al meleagurilor hunedorene, deschide o nouă fază în cercetarea locală a epocii neolitice și reprezintă încă o dovadă asupra intensei populări a județului Hunedoara în acea epocă îndepărtată.

N O T E

1. **Istoria României**, vol. I, București, 1960, pag. 42;
M. Roska, **Stațiunea neolitică de la Turdaș**, în publicațiile Muzeului județului Hunedoara, 1928, pag. 15, fig. 1.
2. **Istoria României**, loc. cit.; M. Roska, op. cit., pag. 21, fig. 3, pag. 22, fig. 9.
3. **Istoria României**, loc. cit.; M. Roska, op. cit., pag. 36, fig. 28—29.
4. **Istoria României**, loc. cit.; M. Roska, op. cit., pag. 32, fig. 22.

UN NOUVEL HABITAT NEOLITHIQUE SUR LA VALLÉE DU MURES

Résumé

Les recherches entreprises en 1966 sur le territoire de la commune Mintia par le Musée de Deva se sont soldées avec la découverte d'un habitat humain inconnu jusque maintenant, datant de l'époque, de la pierre polie.